

Analiza struktury abstraktów i treści artykułów przeglądowych z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii

An analysis of the structure and content of the abstracts and main text in review articles in the field of aesthetic medicine and cosmetology

Agnieszka Zabiegała, Barbara Potempa, Radosław Śpiewak

Zakład Dermatologii Doświadczalnej i Kosmetologii, Wydział Farmaceutyczny
Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum, Kraków

Estetol Med Kosmetol 2012; 2(3): 89-93
DOI: <http://dx.doi.org/10.14320/EMK.2012.018>

Streszczenie

Prace przeglądowe służą syntezy oraz systematyzowaniu wyników wielu badań w celu podsumowania aktualnego stanu wiedzy, zidentyfikowania „białych plam”, wytyczenia nowych kierunków badań, stworzenia algorytmów postępowania lub prezentacji nowych rozwiązań. **Celem** niniejszej pracy było zbadanie cech artykułów przeglądowych w polskich oraz zagranicznych czasopismach z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii. **Materiał i metody:** Na podstawie wyników kwerendy w internetowym katalogu Biblioteki Narodowej wytypowaliśmy aktualnie wydawane czasopisma polskie i zagraniczne, w których tytułach występowały ciągi znaków „estet” i „kosmet” oraz „cosmet” i „esthet” („aesthet”). Analizę zawęziliśmy do czasopism o charakterze naukowym wydanych w latach 2008–2011 roku oraz do pełnotekstowych artykułów w czasopiśmie zagranicznych opublikowanych w języku angielskim indeksowanych w bazach PubMed, EMBASE lub Scopus. Ostatecznie analizą objęliśmy 4 czasopisma polskie oraz 5 czasopism zagranicznych, które łącznie zawierały 296 artykułów o charakterze przeglądowym (148 polskojęzycznych oraz 148 anglojęzycznych). W celu porównania przeanalizowaliśmy dodatkowo 2 czasopisma zagraniczne i 2 czasopisma polskie z dziedziny alergologii oraz dermatologii, które łącznie zawierały 282 artykuły o charakterze przeglądowym (93 polskojęzyczne oraz 189 anglojęzyczne). Artykuły przeanalizowaliśmy pod kątem występowania cech charakterystycznych dla struktury artykułu przeglądowego. **Wyniki:** Spośród 54 przeanalizowanych cech tylko jedna (obecność streszczenia pracy) była spełniona w blisko 100% artykułów, zarówno polsko-, jak i anglojęzycznych. Spośród przeanalizowanych 148 artykułów polskojęzycznych z zakresu medycyny estetycznej, tylko 5,2% zawierało wzmianki o metodzie doboru piśmiennictwa (sposób i kryteria wyszukiwania w bazach danych, zastosowane słowa kluczowe, typu badań włączonych do analizy oraz kryteriów selekcji prac pod względem języka i daty publikacji). W artykułach anglojęzycznych informacje dotyczące metod doboru literatury podawano częściej (10,8–21,6% analizowanych artykułów, $p < 0,001$). Charakterystyczną wadą stwierdzaną w 9,5% artykułów polskojęzycznych był brak cytowania źródeł w tekście oraz brak piśmiennictwa. **Wnioski:** Większość artykułów z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii publikowanych jako przeglądowe ma w istocie charakter niesystematycznych i niestrukturyzowanych esejów, co stawia pod znakiem zapytania ich wartość naukową.

Słowa kluczowe: artykuł przeglądowy, przegląd literatury, przegląd systematyczny, medycyna estetyczna, kosmetologia

Abstract

Review articles serve the synthesis and systematization of results from numerous studies in order to summarize the current state of knowledge, chart new directions for research, and create algorithms for conduct or propose new solutions. **Aim:** To investigate the features of review articles in Polish and foreign journals in the field of aesthetic medicine and cosmetology. **Material and methods:** Based on the results of a query in the online catalogue of the National Library, we selected Polish and foreign journals with titles containing the Polish terms: 'estet', 'kosmet', 'cosmet', 'aesthet' ('esthet'). The analysis covered all Polish scientific journals in this field published between 2008–2011, as well as English-language journals that were indexed in the databases PubMed, EMBASE or Scopus, and available in full-text at our university's library. Finally, the analysis comprised four Polish and five foreign journals containing a total of 296 review articles (148 in Polish and 148 in English). As a reference, we analyzed two Polish and two international journals in the field of allergy and dermatology, with 282 review articles (93 in Polish and 189 in English). The articles were analyzed for the presence of features characteristic of a review article. **Results:** Of the 54 analyzed features, only one (the presence of an abstract) was fulfilled in nearly 100% articles, both Polish- and English-language. Of the 148 Polish-language reviews on aesthetic medicine or cosmetology, only 5.2% contained any mention of the method of collecting the source literature (method and criteria for searching databases, key words used, types of studies selected for review, language or date of publication). English-language articles contained this information more often (10.8–21.6% analyzed articles, $p < 0.001$). **Conclusions:** Most of the articles in the field of aesthetic medicine and cosmetology published as reviews essentially are non-systematic, unstructured essays, which brings their scientific value into question.

Keywords: review article, literature review, systematic review, aesthetic medicine, cosmetology

Copyright © 2012 the Authors (text) and Radosław Śpiewak (layout & journal compilation). All rights reserved.

Prace przeglądowe służą syntezie oraz systematyzowaniu wyników wielu badań w celu podsumowania aktualnego stanu wiedzy, zidentyfikowania „białych plam”, wytyczenia kierunków nowych badań, stworzenia algorytmów postępowania lub prezentowania nowych rozwiązań, co ułatwiłoby orientację w danym zagadnieniu nowym adeptom, a ekspertom pomogłoby zreasumować i uporządkować swoją wiedzę. Część artykułów przeglądowych wydaje się jednak nie spełniać tego zadania.

Cel

Celem niniejszej pracy była analiza występowania pożądanых cech artykułów przeglądowych w czasopismach polskich oraz zagranicznych z zakresu medycyny estetycznej oraz kosmetologii.

Materiał i metody

Na podstawie wyników kwerendy w internetowym katalogu Biblioteki Narodowej wytypowaliśmy aktualnie wydawane czasopisma polskie i zagraniczne, w których tytułach występowały ciągi znaków „estet” i „kosmet” oraz „cosmet” i „esthet” („aesthet”). Analizę zawęziliśmy do czasopism o charakterze naukowym wydanych od 2008 do 2011 roku oraz do pełnotekstowych artykułów z czasopism zagranicznych dostępnych online, opublikowanych w języku angielskim oraz indeksowanych w bazach PubMed, EMBASE lub Scopus. Ostatecznie analizą objęliśmy 5 czasopism zagranicznych z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii (*Aesthetic Plastic Surgery Journal*, *Clinical Cosmetic and Investigational Dermatology*, *International Journal of Cosmetic Science*, *Journal of Cosmetic Dermatology* oraz *Journal of Plastic Reconstructive and Aesthetic Surgery*) oraz 4 czasopisma polskie (*Academy of Aesthetic and Anti-Aging Medicine*, *Dermatologia Estetyczna*, *Estetologia Medyczna i Kosmetologia* oraz *Polish Journal of Cosmetology*) dostępne online lub w wersji papierowej w bibliotece medycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Czasopisma z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii łącznie zawierały 296 artykułów o charakterze przeglądowym (148 polskojęzycznych oraz 148 anglojęzycznych). W celu porównania analizą objęliśmy dodatkowo 2 czasopisma zagraniczne (*Allergy*, *Journal of Investigative Dermatology*) oraz 2 czasopisma polskie (*Alergia Astma Immunologia*, *Przegląd Dermatologiczny*) z zakresu alergologii oraz dermatologii. Podstawą wyboru czasopism odniesienia był dostęp online do pełnotekstowych artykułów. Wybrane czasopisma z dziedzin alergologii oraz dermatologii łącznie zawierały 282 artykuły o charakterze przeglądowym (93 polskojęzyczne i 189 anglojęzyczne). Wyszukane artykuły przeanalizowaliśmy pod kątem występowania cech charakterystycznych dla dobrego artykułu przeglądowego, wytypowanych na podstawie prac dotyczących metodologii pisania artykułów przeglądowych. Prace

te zidentyfikowano w bazie PubMed w sierpniu 2012 r. za pomocą kombinacji słów kluczowych „*review*”, „*article*”, „*systematic review*”, „*narrative review*”, „*literature review*” oraz artykułów wskazywanych przez bazy bibliograficzne, jako „spokrewnione tematycznie” (*related articles*).

Wyniki

Spośród 54 przeanalizowanych, tylko jedna cecha (streszczenie pracy) była obecna w prawie wszystkich artykułach przeglądowych z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii, zarówno polskich (97,3%) jak i zagranicznych (100%). Spośród przeanalizowanych 148 artykułów polskojęzycznych 89,8% nie zawierało wzmianki na temat metody doboru piśmiennictwa (sposobu i kryteriów przeszukiwania baz danych, zastosowanych słów kluczowych, rodzaju cytowanych w pracy badań oraz kryteriów selekcji prac pod względem języka i daty publikacji). W artykułach anglojęzycznych informacja na temat metod doboru literatury występowała nieco częściej, to jest w 10,8-21,6% artykułów w zależności od analizowanej cechy szczegółowej. Charakterystyczną cechą obecną w 9,5% artykułów polskojęzycznych był brak cytowania źródeł w tekście oraz brak spisu piśmiennictwa. Praktyki tej nie zaobserwowaliśmy w analizowanych czasopismach zagranicznych. Częstość występowania postulowanych cech dobrego artykułu przeglądowego w analizowanych artykułach przeglądowych przedstawia tabela 1 (struktura i zawartość streszczeń) oraz tabela 2 (struktura i treść pełnego tekstu pracy).

Dyskusja

Podstawę rozwoju danej dziedziny naukowej, lecz także awansu pracowników nauki stanowią artykuły oryginalne [1]. Jednak każdego roku publikowanych jest około 2 milionów artykułów w ponad 20 tys. czasopism biomedycznych, w związku z czym istnieje potrzeba syntezy i spójnej prezentacji wyników badań z określonych obszarów nauki. Wyniki pojedynczych oryginalnych prac badawczych rzadko mogą być wykorzystane przez niespecjalistów, a lukę tę mogą zapełnić rzetelne przeglądy systematyczne [2]. Artykuły przeglądowe dzielimy na *narrative/literature review* („narracyjny” lub subiektywny przegląd piśmiennictwa) oraz *systematic review* (przegląd systematyczny). Przeglądy „narracyjne” powinny być zastrzeżone dla ekspertów w danej dziedzinie, a mimo to należy pamiętać, że ze względu na nieustrukturyzowaną formę i brak ścisłej metodologii wyboru literatury przedstawione treści mogą pozostawać pod wpływem uprzedzeń lub zbytniego entuzjazmu autora. Przeciwwagą może tu stanowić przegląd systematyczny, którego wnioski wynikają z analizy wykonanej według ściśle określonej metodologii i kryteriów włączenia lub wykluczenia literatury

Tabela 1. Analiza struktury i zawartości streszczeń artykułów przeglądowych z czasopism objętych analizą

Lp.	Analizowane cechy	Czasopisma z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii –artykuły angielskojęzyczne (N=148)	Czasopisma z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii –artykuły polskojęzyczne (N=148)	Czasopisma z zakresu alergologii oraz dermatologii –artykuły angielskojęzyczne (N=189)	Czasopisma z zakresu alergologii oraz dermatologii –artykuły polskojęzyczne (N=93)	χ^2	p
1.	Obecność streszczenia	100% (148)	97,3% (144)	98,7% (187)	100% (93)	3,579	0,310
2.	Streszczenie w języku polskim	-	97,3% (144)	-	100% (93)	1,168	0,280
3.	Streszczenie w języku angielskim	100% (148)	94,4% (136)	98,7% (187)	100% (93)	22,995	<0,001
Struktura streszczenia (wyodrębnienie śródtytułami poszczególnych części)							
4.	Wyodrębnienie śródtytułem wstępu	17,6% (26)	7,6% (11)	4,3% (8)	5,4% (5)	18,937	<0,001
5.	Wyodrębnienie śródtytułem celu pracy	6,1% (9)	11,8% (17)	1,1% (2)	2,2% (2)	17,698	<0,001
6.	Wyodrębnienie śródtytułem materiału i metod	17,6% (26)	7,6% (11)	5,4% (10)	0,0% (0)	25,284	<0,001
7.	Wyodrębnienie śródtytułem wyników	14,2% (21)	4,9% (7)	5,4% (10)	1,1% (1)	16,857	<0,001
8.	Wyodrębnienie śródtytułem wniosków	14,2% (21)	8,3% (12)	5,4% (10)	0,0% (0)	16,267	<0,001
Zawartość streszczenia							
9.	Opisanie tła, przesłanek dokonania analizy	93,9% (139)	25,7% (37)	97,8% (183)	0,0% (0)	395,247	<0,001
10.	Sformułowanie celu analizy	61,5% (91)	10,4% (15)	44,4% (83)	0,0% (0)	141,667	<0,001
11.	Opis metod wyszukiwania literatury źródłowej (np. PubMed, Scopus, Embase, ręczne przeszukiwanie czasopism)	16,2% (24)	0,7% (1)	8,6% (16)	0,0% (0)	31,548	<0,001
12.	Opis doboru słów kluczowych na podstawie których były wyszukiwane artykuły	4,1% (6)	0,0% (0)	4,3% (8)	0,0% (0)	7,078	0,069
13.	Informacja, jaki rodzaj artykułów/badań został włączony lub wykluczony z analizy	10,1% (15)	0,0% (0)	7,5% (14)	0,0% (0)	19,604	<0,001
14.	Informacja, z jakiego okresu artykuły zostały objęte analizą	6,8% (10)	0,7% (1)	9,7% (18)	0,0% (0)	16,641	<0,001
15.	Informacja na temat języka objętych analizą artykułów	4,7% (7)	0,7% (1)	2,2% (4)	0,0% (0)	5,856	0,118
16.	Występowanie tylko 1 z cech wymienionych w pozycjach 11-15	6,8% (10)	2,1% (3)	3,2% (6)	0,0% (0)	7,187	0,066
17.	Występowanie 2 cech z wymienionych w pozycjach 11-15	4,1% (6)	0,0% (0)	2,8% (5)	0,0% (0)	5,708	0,127
18.	Występowanie 3 cech z wymienionych w pozycjach 11-15	3,4% (5)	0,0% (0)	6,5% (12)	0,0% (0)	11,943	0,007
19.	Występowanie 4 cech z wymienionych w pozycjach 11-15	3,4% (5)	0,0% (0)	1,1% (2)	0,0% (0)	5,456	0,141
20.	Występowanie 5 cech z wymienionych w pozycjach 11-15	0,7% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	1,273	0,735
21.	Nie występowanie ani jednej z cech wymienionych w pozycjach 11-15	81,8% (121)	97,9% (141)	86,6% (162)	100% (93)	25,483	<0,001
22.	Opis sposobu ostatecznego wyboru przez autora prac źródłowych do artykułu przeglądowego	8,1% (12)	0,0% (0)	6,5% (12)	0,0% (0)	15,105	0,002
23.	Przedstawienie wyników analizy	20,9% (31)	6,3% (9)	10,7% (20)	1,1% (1)	26,416	<0,001
24.	Przedstawienie wniosków	33,8% (50)	8,3% (12)	30,5% (57)	0,0% (0)	61,191	<0,001

źródłowej, w celu zminimalizowania subiektywizmu [3].

Przegląd systematyczny powinien zawierać szczegółowy opis wykorzystanych baz danych bibliograficznych (np. Medline, Embase, Google Scholar, PsychINFO, Eric, Cochrane Library, Sociological Abstracts), zastosowanych słów kluczowych, rodzajów badań włączonych do analizy, ram czasowych włączenia oraz ewentualnych ograniczeń w odniesieniu do języka publikacji. Każda z baz bibliograficznych pracuje w innym systemie wyszukiwania literatury i obejmuje zbiór innych czasopism, dlatego korzystając z różnych wyszukiwarek lub przeszukując ręcznie czasopisma można zidentyfikować różne artykuły źródłowe, co może wpłynąć na ostateczne wyniki analizy [4-7]. Oprócz metodologii wyszukiwania i selekcji literatury źródłowej do analiz, kolejnym istotnym elementem jest ustrukturyzowanie pracy [8], w tym jasne sformułowanie jej zakresu oraz określenie rodzaju opracowanego przeglądu. Podanie w tytule jego charakteru - „*systematic review*” lub

„*narrative/literature review*” poinformuje czytelnika, z jakim rodzajem analizy będzie miał do czynienia [9]. Niestety, jak pokazują nasze wyniki, takie określenie charakteru pracy przeglądowej pojawiło się w tytule zaledwie jednego (0,7%) spośród wszystkich przeanalizowanych artykułów polskojęzycznych. W artykułach przeglądowych angielskojęzycznych charakter przeglądu deklarowano znacznie częściej, bo w tytułach aż 29,1% analizowanych prac, w tej grupie dookreślenie „*systematic*” lub „*narrative/literature*” pojawiło się w 12,8% prac (19 artykułów).

Zadaniem przeglądu systematycznego jest wskazywanie luk w dotychczasowych badaniach, identyfikacja nowych kierunków, formułowanie nowych hipotez, systematyzowanie aktualnej wiedzy [2]. Guilford zwraca uwagę na trudności w napisaniu pracy przeglądowej, z jakimi borykają się początkujący naukowcy czy studenci. Szczególną trudność stanowi właściwy dobór i opis metodologii pisania pracy oraz sformułowanie

celu pracy, co determinuje poprawność wyciągniętych wniosków [10]. Nie wolno zapominać, że dla wartości publikacji przeglądowej istotna jest również liczba artykułów źródłowych, która zdaniem Gasparyana i wsp. powinna mieścić się w zakresie do 50 do 100 [9]. W analizowanych przez nas artykułach anglojęzycznych z zakresu estetyki średnia liczba prac źródłowych (66,1) mieściła się w postulowanym zakresie, natomiast

w przypadku artykułów polskojęzycznych (średnio 26,7 artykułów źródłowych) okazała się ona istotnie niższa ($p < 0,001$).

Wyniki zbliżone do przedstawionych w niniejszej pracy uzyskała autorka analizy publikacji przeglądowych w czasopiśmie medycznych z lat 1985-1986 [11]: W przeanalizowanych przez nią artykułach rzadko opi-

Tabela 2. Analiza struktury i treści w obrębie głównego tekstu analizowanych artykułów przeglądowych

L.p.	Analizowane cechy	Czasopisma z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii –artykuły anglojęzyczne (N=148)	Czasopisma z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii –artykuły polskojęzyczne (N=148)	Czasopisma z zakresu alergologii oraz dermatologii –artykuły anglojęzyczne (N=189)	Czasopisma z zakresu alergologii oraz dermatologii –artykuły polskojęzyczne (N=93)	χ^2	p
1.	Zawarta w tytule informacja, że jest to artykuł przeglądowy	29,1% (43)	0,7% (1)	8,5% (16)	2,2% (2)	71,660	<0,001
2.	Zaznaczenie, że jest to przegląd literatury/narracyjny (<i>literature review/narrative review</i>)	6,8% (10)	0,0% (0)	0,0% (0)	2,2% (2)	19,078	<0,001
3.	Zaznaczenie, że jest to przegląd systematyczny (<i>systematic review</i>)	6,1% (9)	0,7% (1)	1,1% (2)	0,0% (0)	12,222	0,007
4.	Użycie sformułowania artykuł przeglądowy bez dookreślenia (<i>review article</i>)	16,2% (24)	0,0% (0)	7,4% (14)	0,0% (0)	35,847	<0,001
Struktura artykułu (wyodrębnienie śródtytułami poszczególnych części artykułu)							
5.	Wyodrębnienie śródtytułem wstępu	51,4% (76)	43,2% (64)	55,6% (105)	72,0% (67)	19,683	<0,001
6.	Wyodrębnienie śródtytułem celu pracy	1,4% (2)	3,4% (5)	0,0% (0)	3,2% (3)	4,386	0,222
7.	Wyodrębnienie śródtytułem materiałów i metod	22,3% (33)	4,1% (6)	9,5% (18)	0,0% (0)	38,446	<0,001
8.	Wyodrębnienie śródtytułem wyników	17,6% (26)	6,1% (9)	10,1% (19)	0,0% (0)	23,377	<0,001
9.	Wyodrębnienie śródtytułem wniosków	55,4% (82)	61,5% (91)	57,7% (109)	58,3% (56)	1,293	0,731
Treść artykułu							
10.	Opisanie tła, przesłanek dokonania analizy	95,3% (141)	62,2% (92)	97,9% (185)	36,6% (34)	179,683	<0,001
11.	Sformułowanie celu analizy	46,6% (69)	3,4% (5)	59,8% (113)	2,2% (2)	168,763	<0,001
12.	Opis metod wyszukiwania literatury źródłowej (np. PubMed, Scopus, Embase, ręczne przeszukiwanie czasopism)	21,6% (32)	2,0% (3)	15,4% (29)	0,0% (0)	40,633	<0,001
13.	Opis doboru słów kluczowych na podstawie których były wyszukiwane artykuły	18,2% (27)	2,0% (3)	13,8% (26)	0,0% (0)	32,518	<0,001
14.	Informacja, jakie artykuły/badania zostały włączone lub wykluczone z analizy	20,3% (30)	3,4% (5)	16,4% (31)	0,0% (0)	34,334	<0,001
15.	Informacja, z jakiego okresu artykuły zostały objęte analizą	15,5% (23)	2,7% (4)	10,1% (19)	0,0% (0)	23,345	<0,001
16.	Informacja na temat języka objętych analizą artykułów	10,8% (16)	0,7% (1)	6,3% (12)	0,0% (0)	18,590	<0,001
17.	Występowanie tylko 1 z cech wymienionych w pozycjach 12-16	1,4% (2)	2,0% (3)	1,9% (4)	0,0% (0)	0,771	0,856
18.	Występowanie 2 cech z wymienionych w pozycjach 12-16	1,4% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	2,048	0,562
19.	Występowanie 3 cech z wymienionych w pozycjach 12-16	5,4% (8)	0,0% (0)	4,3% (9)	0,0% (0)	9,343	0,025
20.	Występowanie 4 cech z wymienionych w pozycjach 12-16	8,1% (12)	1,4% (2)	4,3% (9)	0,0% (0)	10,614	0,014
21.	Występowanie 5 cech z wymienionych w pozycjach 12-16	6,1% (9)	0,7% (1)	5,3% (10)	0,0% (0)	8,727	0,033
22.	Nie występowanie ani jednej z cech wymienionych w pozycjach 12-16	77,7% (115)	95,9% (142)	83,1% (157)	100% (93)	36,692	<0,001
23.	Opis sposobu ostatecznego wyboru przez autora prac źródłowych do artykułu przeglądowego	16,9% (25)	1,4% (2)	11,6% (22)	0,0% (0)	30,835	<0,001
24.	Przedstawienie wyników analizy za pomocą tabel, wykresów lub schematów	54,1% (80)	2% (3)	45,5% (86)	0,0% (0)	154,932	<0,001
25.	Przedstawienie wniosków	86,5% (128)	57,4% (85)	90,5% (171)	62,4% (58)	68,952	<0,001
26.	Informacja dotycząca finansowania i konfliktu interesów	75,7% (112)	6,8% (10)	88,4% (167)	9,7% (9)	321,208	<0,001
27.	Podanie słów kluczowych	100% (148)	94,6% (140)	67,7% (128)	98,9% (92)	104,854	<0,001
28.	Wskazanie cytowanych źródeł w treści pracy	100% (148)	79,8% (118)	100% (189)	98,9% (92)	81,514	<0,001
29.	Zamieszczenie spisu piśmiennictwa	100% (148)	90,5% (134)	100% (189)	98,9% (92)	32,338	<0,001
30.	Liczba pozycji cytowanych w artykule: wartość średnia (zakres)	66,1 (11-214)	26,7 (0-142)	96,3 (12-292)	47,1 (0-108)	99,33*	<0,001

*Wartość F (ANOVA)

sywano metodologię wyszukiwania prac źródłowych, bardzo rzadko opisywano sposób oceny i kryteria włączenia prac źródłowych do przeglądu, zdecydowana większość przeanalizowanych prac zawierała syntezę jakościową, a tylko 3 spośród 50 zawierały elementy syntezy ilościowej wyników prac źródłowych. Powtórzona dekadę później analiza pokazała, że niewiele się w tym zakresie zmieniło [12].

Wnioski

- Zaledwie co dwudziesty polskojęzyczny i co czwarty anglojęzyczny artykuł przeglądowy z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii zawiera informacje na temat metod doboru piśmiennictwa.
- Zdecydowana większość opublikowanych prac przeglądowych z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii ma charakter niesystematycznych i niestrukturyzowanych esejów opartych na niewielkiej liczbie dość przypadkowo dobranych prac źródłowych, co stawia pod znakiem zapytania ich wartość naukową.

Piśmiennictwo

1. Śpiewak R, Zabiegała A: Które polskie czasopisma z zakresu medycyny estetycznej i kosmetologii spełniają kryteria czasopisma naukowego? *Estetol Med Kosmetol* 2011;1(1):7-15.
2. Horvath AR, Pewsner D: Systematic reviews in laboratory medicine: principles, processes and practical considerations. *Clin Chim Acta* 2004;342(1-2):23-39.
3. Bettany-Saltikov J: Learning how to undertake a systematic review: Part 1. *Nurs Stand* 2010;24(50):47-55.
4. Thomas BH, Ciliska D, Dobbins M, Micucci S: A process for systematically reviewing the literature: providing the research evidence for public health nursing interventions. *Worldviews Evid Based Nurs* 2004;1(3):176-84.
5. Manriquez JJ: A highly sensitive search strategy for clinical trials in Literatura Latino Americana e do Caribe em Ciências da Saude (LILACS) was developed. *J Clin Epidemiol* 2008;61(4):407-11.
6. Whiting P, Westwood M, Burke M, Sterne J, Glanville J: Systematic reviews of test accuracy should search a range of databases to identify primary studies. *J Clin Epidemiol* 2008;61(4):357-64.
7. Bettany-Saltikov J: Learning how to undertake a systematic review: Part 2. *Nurs Stand* 2010;24(51):47-56.
8. Ng KH, Peh WC: Writing a systematic review. *Singapore Med J* 2010;51(5):362-6.
9. Gasparyan AY, Aivazyan L, Blackmore H, Kitas GD: Writing a narrative biomedical review: considerations for authors, peer reviewers, and editors. *Rheumatol Int* 2011;31(11):1409-17.
10. Guilford WH: Teaching peer review and the process of scientific writing. *Adv Physiol Educ* 2001;25(1-4):167-75.
11. Mulrow CD: The medical review article: state of the science. *Ann Intern Med* 1987;106(3):485-8.
12. McAlister FA, Clark HD, van Walraven C, Straus SE, Lawson FM, Moher D, Mulrow CD: The medical review article revisited: has the science improved? *Ann Intern Med* 1999;131(12):947-51.

Finansowanie i konflikt interesów

Przedstawione badania i przygotowanie niniejszej publikacji zostało w całości sfinansowane z własnych środków autorów. Wszyscy autorzy deklarują niewystępowanie konfliktu interesów w odniesieniu do treści zawartych w niniejszej pracy.

Adres do korespondencji

dr hab. med. Radosław Śpiewak, profesor UJ
Zakład Dermatologii Doświadczalnej i Kosmetologii
Wydział Farmaceutyczny UJ
ul. Medyczna 9, 30-688 Kraków
Tel.: 12 620 58 30, Fax: 12 620 56 45
E-mail: spiewak.eu@gmail.com

Data złożenia: 2.08.2012

Data akceptacji: 20.09.2012